

PAMÁTKY

ARCHAEOLOGICKÉ A MÍSTOPISNÉ.

ORGAN ARCHAEOLOGICKÉHO SBORU MUSEA KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO A HISTORICKÉHO SPOLKU V PRAZE.

Redaktor :

Dr. JOSEF KALOUSEK.

Díl X. Ročníky 1874, 1875, 1876, 1877.

K tomuto dílu přičinili :

A. Baum, Fr. Beneš, B. Bernau, F. A. Borovský, Jar. Čelakovský, F. Čenský, Ed. Čermák, Kl. Čermák, V. J. Černý, M. Dvořák, Fr. Dvorský, J. Emler, J. Gebauer, Bř. Jelínek, J. Jireček, J. Kalousek, L. Katz, M. Kolář, B. Konvalinka, Fr. Levý, A. Č. Ludikar, M. Lüssner, A. Merz, J. B. Miltner, J. O. Miltner, J. Mottl, Fr. Nechvíle, J. Nechvíle, J. Orth, A. Pelz, Fr. Petera, V. Plíhal, J. Pudil, A. Rezek, B. Rieger, J. K. Rajek, A. Rybička, Fr. J. Rypáček, K. V. Seydler, Fr. A. Slavík, Fr. Smolík, J. Smolík, V. Stenberg, A. V. Šembera, L. Šnajdr, J. Štěpánek, V. V. Tomek, B. Wachsmann, J. Vávra, Fr. Velišský, Fr. J. Zoubek.

V PRAZE.

Nákladem Archaeologického Sboru Musea království Českého.

1878.

Plešivec, Ostrý a Libomyšl.

(S vyobrazeními v příloze.)

Popisuje *Břetislav Jelínek*.

Ohrada na Plešivci.

Mezi Jinci, Lochovici a Hostomnici v bývalém kraji Berounském vypíná se mohutný vrch Plešivec pyšně nad krajinou Politavskou. Témě jeho, vyvýšené 637 metrů nad mořem a 290 metrů nad Hostomnici, obroubeno jest strmými skalami a sráznými stráněmi. Skály toho vrchu náležejí všechny k slepencům Příbramským. S nejvyšší skály na temeně Plešivce otvírá se oku našemu rozhled do krajiny čarokrásný; na pět mil do okolí lze se odtud rozhlednouti. Obrubu vyhlídky té tvoří hory a lesy Rožmitálské, Zbirožské, Křivoklátské, Brdy a samé okolí Pražské. Pod nohama vine se nám Litava rozkošným údolím Jakubským; nad jejími zřídly na jihu viděti lze dobře Svatou horu i s Příbramí stříbrnosnou. Na západ odtud vystupují černé lesy

Svatodobrotivské s hradem Valdekem, pod nimiž na Litavce Jince se rozkládají. Severněji spatřujeme na též straně strmý vrch Ostrý a za ním města Hořovice, Cerhovice a Zbiroh s hradem. Jako hříby posetá louka obrazí se nám krajina hornatá, plno chlumův, plno pahorkův, na jichž korunách tu i tam zříceniny hradův, zámky aneb kostelíky strmí. Tu hradové Točník a Žebrák, za nimi mocný Velíz, soupeř Plešivce, jako vykřičník s kostelíkem svým. Pod sebou vidíme Lochovice s hradištěm tamním; než rachot vlaku odvrací zraky naše k továrně, z jejíhož vysokého komínu dým je opět na Kočvarské pohřebišťě a na Otmičské hradiště zanáší. Odtud otvírá se krajina přes Zdice daleko za Svatou, za níž z lesův zase mraky dýmové z Nové Hutě vystupující nám polohu hradiště Nížborského naznačují. Odtamtud po-

hlížejíce na severovýchod, užití výšiny Bělohorské a hradiště Závistické naproti Zbraslavi, a blíž nás strne oko na vrších Vysebožských, pod nimiž samostatný Hrádek u Libomyšle jako mohylka se vypíná. Právě jeho pozadí tvoří výběžek Housiny Na Zámku řečený, a daleko za ním svítí se Borecký kostelík blíž žertviště Želkovického položený. Odtud svede zraky naše Housina, výběžek to Brd, na jejímž úpatí na vrchu Košíku někdy tvrz Neumětely stávala. Od Neumětel k Lochovicům rozprostírá se planina Na Jezerách zvaná, od níž na jih jako kupky vsi Radouš a Bezdědice s městem Hostomicemi spatřujeme. Opět zachmuří se nebe dýmem z cukrovaru Osovského vzešlým, aby pod sebe oko naše upoutal, neb valí se přímo přes tvrziště Skřipelské, za nímž se jako z lesův hradová věže Karlštejnská vytápí. Již na konci mní se oko naše v černých Brdech, které veskeru vyhlídku na východ mu zabraňují, než strmý vrch z nich vyčnívající nucuje nám otázku po sobě: a to je zase Hradec se svým hradištěm. — Slavná to všech věkův krajina!

Z Jince vede nás cesta rozsedlinou mezi dvěma mohutnými vrchy, Plešivcem a Babou, nahoru na tak zvaný Malý Plešivec, s kterého někdejší hlavní vchod do hradiště našeho, u tak zvaných *Starých Vrat* aneb *Ve Vratech*, stihneme. Tu mezi dvěma strmými skalami otvírá se vstup do ohrady pravéké. Dvojnásobný kamenný val s tvrdým oplávkováním bránil by snad někdy vstup badatelů našemu: dnes však leží rozvalen, nelitostně časem rozmetán a rukou lidskou pobořen. Tím průlomem vejde se po lesní cestě do hradiště Plešiveckého, o kterém v ústech lidu různé zprávy a paměti žijí; někteří nazývají valy jeho prostě *valy*, jiní *hradbami* i *šanci*, hradiště samo *ohradou*; všickni však shodují se v tom, že tu někdy hrad jako město veliký stával, ovšem prý tomu již dávno.

Množství různých křížujících se cest, namnoze zaniklých, rozbitá se tu před nohou naší, a nejedna zavede poutníka do tak hustého lesa, že v hradišti zbloudí; než nejkrajnější po levé ruce vede nás přímo až k pěšině, na které ještě více v levo zabočivše, až na pokraj skály vyrazíme, kde vnitřní val se počíná. Odtud počneme i my.

Se strmé skály, vůbec *Malá Skála* nazvané, vybíhá kamenný val *A* (vnitřní) záhybem na sever v délce 50 metrů až k někdejšímu vchodu *a*, k jehož obraně právě záhybem svým sloužil. Mocnými, zde zhusta panujícími vývraty utrpěl tak, že původní jeho výšku určití nelze, než podle rozměrův jeho u přirovnání s ostatními možno souditi, že 2 m. nepřesahoval, což nejlépe také u samého vchodu *a* znamenati lze. Vchod *a* byl někdy asi 3—4 m. ve světlosti široký, čemuž rozvalené boky jeho (nyní k 5 m. od sebe vzdálené) dobře nasvědčují.

Počneme nyní obchůzku valu vnitřního, nejprve záhybem na jih, pak na východ a dále na sever; shledáme zde, že při kladení valu všady prospěšná poloha a tvar půdy (terrain) k účelu obrannému co nejlépe využitkovány byly. Val běží téměř rovně před se, až na severovýchodním cípu svém zahne se na západ, aby splynul s výběžkem tak zvaným *Velké Skály*, vnitřní prostoru do obdélného oválu uzavřel. Šíře tohoto valu obnáší průměrně 8 metrů (na úpatí), výše asi 1 metr vnitř, zevně pak obyčejně o $\frac{1}{2}$ až 1 m. více; ale místy zvyšuje se tak, že smíme-li podle zbylých tu i tam neporušených částí souditi, mohl val někdy dobře míti 1·5 m. výšky uvnitř, zevně pak 2—4 m., a šířky 8—12 m.; ovšem že tvar půdy více méně při tom rozhodoval. Val tento, který z jihu na sever přes tak zvanou *Rovinu* se vine,

a čtyřmi cestami vozními probořen jest, čítá v objemu od Malé až k Velké skále úhrnem 1015 metrů. Prostor hradiště tohoto, jehož západní stranu obě svrhu dotčené skály a mezi nimi nalezající se srázná stráž nepřístupnou činí, a jehož největší délka 585 m. a šířka 300 m. měří, zahrnuje plochu 1700 arů (30 jiter).

Když po zapadnutí vnitřního valu do Velké skály 50 m. po též dále jdeme, nalezneme ji náhle rukou lidskou probořenu, a v ní otvor *b* asi 3—4 m. široký, do výše se rozvíhající, který někdy vnitřní hradiště se zevnějším spojoval. Odtud vystoupíme-li na Velkou skálu, kterou příroda hradiště ze západní strany sama ohradila, nacházíme se na nejvyšším místě Plešivce, odkudž jsme na počátku rozhled po krajině popsali. S tohoto vrcholku kloní se skála příkrým svahem a s hlubokými rozpuklinami na jih, kde v příkré stráni zapadajíc se končí. Stráž tato tvoří nejnižší svah hradiště vnitřního, a táhne se vždy směrem na jih přímo v délce 200 m. k Malé skále, kde zase vystupovati počíná, a vystoupivši u tak zvaných *Čertovy kazatelny* (kde Malá skála se počíná), proměňuje příkrý svah svůj opět v sráznou, ale naproti prvnější ne tak divokou skálu.

Valy zevnějšího hradiště souvisí na dvou koncích svých také s Malou i Velkou skálou a tudíž s hradištěm vnitřním. Pro snadnější ohlednutí jich počneme se známého nám již záběžku na severozápadním cípu u *b*, do kterého nám staří budovatelé vchod z vnitřního hradiště skálou probořili.

Přírodní cíp na Velké skále tvoří výběžek, kterýmž se ohrada zevnější *B* počíná; tento táhne se volným okruhem 100 m. daleko, kde již nepatrný, rukama navalený a 65 m. dlouhý vždy kamenný val na skále samé počíná. V tomto koutě jsou oba valy od sebe 15 až 25 m. vzdáleny. Teprve tam, kde plně navalený val plným proudem proběhnul 75 m. na průlomu u *Nových vrat* se přetrhuje, dosahuje již vzdálenost obou 60 m.; odtud pak běží val dále po severní straně dolů na východ, pak obloukem na jihovýchod k *Malým vratům*, pod kterými vedle tak zvaných *Sklepův* vždy na jih příkrě po sklonu půdy se spouští, až konečně pod probořenou v něm cestou proráží malou rovinu 150 m. dlouhou, a vpadnul do příkrých skal, tuto se končí. Všecka délka jeho obnáší 1043 metrů; výška a šíře rovnají se vnitřním valům úplně, toliko od *Nových vrat* nahoru k Velké skále je nad jiné mocný.

Podél skalnatých srázův na okraji hradiště kráčíme vždy téměř po rovině slabě na jih se zvedající, až naproti *Krkavčí Skále*, která samostatně ze dna propasti vyčnívá; tu jest nám příkrě, namnoze po kamenných plotnách vystupují až na malou planinku *D*, po které z hustého lesa k Starým vratům vyrazíme. Celou tou cestou přešli jsme objem této přirozené hradby 750 m. dlouhý. Zde stojíme na prahu někdy přepevného toho vchodu do hradiště. Valy jeho jsou nad ostatní mocnější a po příkrě vystupující vrchu zvedají se nad sebou; na půdorysu tvoří pravouhelný trojúhelník, jehožto dva ostré úhly někdy za vrata sloužily tak, že vstupivše do trojúhelné záhrady jedině podél vyššího vnitřního valu (hypotenusy) dále vystupovati můžeme. V pravo i v levo u tohoto pevného vchodu jsou dvě srázné a vysokostřmé skály, které jako bašty nejjihnější cíp všeho hradiště tvoří. Výška jejich nad půdou vchodu může dobře 20 m. dosahovati, a poskytuje pohled na vchod velikolepý. Západní z těchto dvou skalisk vypouští ze sebe po přirozené, 75 m. dlouhé skalnaté stěně, málo jen kamením obložené, zase val *C*, 540 metrů dlouhý, přímo do Malé skály zapadající,

kteřá tuto v podobě bašty po délce 25 m. zevnější valy s vnitřními opět spojuje. Všecko hradiště, vnitřní se zevnějším dohromady, jsou 1200 metrů dlouhé (tedy jako $2\frac{1}{3}$ Koňského trhu v Praze) a 645 m. široké, zahrnuje v sobě plochu 6300 arů (110 jiter), a pokrývá skoro čtyři pětiny celého temene Plešivce.

Všecko hradiště uvnitř je tak jako celý vrch černým lesem zarostlé, jehož půda skalnatá na povrchu veskrze kamením, hustým a vysokým mechem a lesní prstí pokryta jest. Střed jeho tvoří tak zvaná *Rovina* (ač to vlastně rovina není), která zevně hradiště na sever prostorou řečenou *pod pyramidou* (od poslední triangulace), na východ pak strání obyčejně *Paseka* neb *Vývratek* zvanou ohraničena jest. Stráň na jihozápadní straně, kde val *C* hradiště obhání, slove *nad štolou*.¹⁾ Mimo to objevují se tu i jiná názviska, méně stálá jako: u vývratu, na vývratku, v pasece, na křížovatkách, u ztracené cesty atd.

Planina vnitřního hradiště zabírá asi tři čtvrtiny prostory jeho, do které dva původně zhotovené vchody vedou, jak jsme seznali jeden jižní skrze valy a druhý severní ve skále prolomený; ostatní průlomy pro cesty zdělané jsou nové.

Poloha zevnějšího hradiště je svažná, a sice od vnitřního (čili od západu) ke všem ostatním světa stranám dolův; vnitřní hradiště samo kloní se s Koviny na západ. Do veliké té ohrady lze nyní sedmi cestami vejít, avšak jsou to vždy jen průchody nově zdělané, ježto vstup po starých cestách jest pro rozvalené a mechem pokryté balvany obtížný ano nebezpečný. Valy hradiště zevnitřního nejsou tak přesně na vhodnost půdy vázány jako vnitřního, a nejdou všude po okraji temene.

Jméno Plešivec, jako název vrchu, nalezáme také při vrších u Berouna a u Karlštejna, a možná že i v jiných krajinách vlasti naší se objeví; avšak pro nedůstatek slovníkův zeměpisných souditi o tom zatím nemůžeme. Název ten zdá se poukazovati k někdejšíhým těch vrchů vzezření, kdy temena jejich ještě holá a lesem nepokryta byla. Uvážíme-li rozsáhlost hradiště a ohromnou výši vrchu tohoto, k jehožto zlezení plnou hodinu potřebujeme, a s něhož vždy jen příkrými stráněmi dolův musíme, domyslíme se, že v čas nebezpečnosti mohlo se tam utíkat na tisíce lidí z okolí i s dobytčím, že však stále tam přebývat nemohli; neúř tam také ani studní ani cisteren. Archaeologické nálezy na temeni vrchu objevené jsou řídké a chatrné, jako popel, kosti, zlomky nástrojův, střepy z nádob a malounko bronzův. Zato však v okolí a při samých úpatích vrchu toho nalezena hojnost ano množství toho, co zvykli jsme jmenovati Jineckými bronzemi a Vývrateckými střepy. Místa, na kterých se rozličné starožitnosti nalézají, jsou zejména: Rejkovice, Komorsko, Čenkov, Nad papírnou a v lese Radoušském.

Do velikého hradiště vedl prvotně, jak podlé úpravy valův souditi lze, toliko jeden hlavní vchod, podlé kterého až podnes se název u Starých vrat zachoval. Názvy u Malých vrat a u Nových vrat poukazují ke vchodům jiným. Než oba tyto vchody musely býti velmi skrovné aneb skryté, ano se při nich nižádných zvláštních úprav a upevnění nepozoruje; někdejší sruby ovšem zachovati se nemohly. Vnitřní hradiště bylo rovněž jedním toliko hlavním vchodem neboli vraty přístupno; ač se podnes nižádného nazvání při nich nezachovalo, přece dobře zachovaly val tomu dostatečně nasvědčuje. Krom toho lze na severozápadním cípu jeho

¹⁾ Název po štolě, která v tomto století do vrchu vehnána byla, nyní jezevčí brloh.

průchod do zevnitřního hradiště ve skále prolomený znamenati, který beze všeho dalšího hrazení se zcela dobře se skalných jeho bokův bráníti dal.

Pozoruhodné jest místo *Na sklepech* řečené; lid vypravuje o něm, že tu někdy sklepy bývaly; slovo samo poukazuje k někdejšíhým obydlím. Trosky takových bydlíšť nalezájí se také v jiných ohradách pravěkých u nás i v cizině.

Ještě jedna okolnost zmínky zasluhuje, že totiž na Plešivci nižádných příkopů nikde nenalezáme.

Kterému národu neb lépe řečeno kmenu toto gigantické dílo přiřknouti sluší, o tom rozhodovati na ty časy s určitostí nemůžeme. Ústní podání krom uvedených názvů i to vypravuje, že u Starých Vrat někdy veliký vjezd do hradiště stával, vnitř pak ohrady že se domy, ovšem prý dřevěné, nalézaly, po nichž se ještě sklepy zachovaly (t. j. usus z někdejšího nazvání chýší pošlý), a že lidé z celého okolí do války do něho se utíkali, majíce tu společný hrad neb město hrazené atd. Z těchto pamětí můžeme souditi, že předkům našim slovanským dobře hradiště toto známo bylo, at je již sami budovali, nebo jeho ještě užívali, anebo vůbec jen pamatovali.

Tvrziště na Ostrém.

Západně od Plešivce hned za říčkou Litavkou zdvihá se jiné návrší, jehož hřbet táhne se od Litavky směrem západním a slove Ostrý. Západní jeho konec jest nejvyšší, a nese zbytky starého opevnění. Přicházejíce po dotčeném hřbetě od Litavky, všimneme si hluboké šachty, která v pravo od cesty zírá (na půdoryse u α). Něco dále uhneme se v levo na pěšinu, a ta vyvede nás po novém můstku do někdejšího předhradí. Hustý les nám rozhledu po něm nedopřeje; pěšinou dostaneme se k novým kamenným schodům, které nás vyvedou na korunu vrchu, okrouhlé tvrziště (*A*). Odtud uzmíme krajinu nám již z Plešivce známou zase, ale tváří se zcela jinak, neboť ne více do ní ale po ní rozhlížíme se, ježto Ostrý je Plešivce daleko nižší.

Nasytivše se přírodou, obrátíme zřetel ke hradišti. Na první pohled zdá se všechno, až na jediný příkop nás obhánějící, přírodou samo utvořeno; vskutku však, až na způsobitost polohy samé, jest to dílo ruky lidské, dílo usilovnou prací utvořené. Položíme-li půdorys před sebe a počnouce od východu, nalezneme, že hřbet vrchu se směrem k západu táhne, a na ostrohu u *h* skalou se končí. Všecka jeho jižní strana byla příkře svažná, kdežto severní jediné v samém zábočí na strmé skále přestávajíc, všady jinde volně se svažovala.

K řádnému opevnění toho místa bylo především potřebí ohraditi svah severozápadní jako nejmírnější, a tu vykopán jest příkop *D*, a na zevnější jeho straně naházen val. Záběžek hradiště *ef* byl samorostlý, jako i skála naproti němu za tvrz užitá; ale kruhový příkop okolní byl nejen vykopán, ale namnoze ve skále (v Příbramském slepenci) vylámán. Ohromnou tou prací založen byl zajisté hrádek tvrdosti nevšední, jediné na jihozápadním cípu jeho zůstaven přístup do něho (u *g*), nad nímž pranepatrný valek (spíše nasuté kamení) táhne se málo ke skalce *h* nahoru, s nímž se vjezd ten dobře bráníti dal.

Tvrz sama (*A*) vystupuje z okrouhlého příkopu jako mocný kůl; toliko severní strana její jest bez strojeného opevnění, kdež skála nahoře strmá, doleji v balvany rozvalená, spouští se do hloubky 14 metrů. Tvrziště (*A*) jest dosti dobře zachovalé, poněvadž nejvíce na skále spočívá; toliko na straně západní a severovýchodní sesuly se částky

boků do příkopu. Okrouhlý příkop, srovnáváme-li jej s půdou tvrziště, jest hluboký na straně východní u *b* 5·25 m., na jihu u *C* přes 6 m., na západě jest mělčejší. Okrouhlý val *abc'de* jest něco nižší než temeno tvrziště, tak že hloubka příkopu pod hřbetem valu obnáší na straně východní 3·6 m., na jihu 3·4 m. Vodorovné rozměry mohou se změřiti na půdorysu.

Předhradí opírá se skoro v podobě trojúhelníka nejkratší svou stranou o příkop tvrže; jižnou stranu jeho tvoří hřbet vrchu z koruny vyběhající; odtud sklání se hradiště *B* k severu, kdež u příkopu *D* přechází v rovínu. Příkop *D*, dlouhý 62 m., má rozdílnou šířku i hloubku; největší jeho hloubka činí pod břehem v hradišti 4 m., a pod hřbetem valu 3 m.; venkovský svah tohoto valu na severozápadní straně hradiště jest takový, že pata ve vzdálenosti 10 m. od temene valu leží 3·6 m. pod týmž temenem.

Sečteme-li veškeré plochy skrovného hrádku toho dohromady, obdržíme tabuli:

Tvrziště <i>A</i>	450	□	m.	
Hradiště <i>B</i>	1700	□	"	úhrn 2150 □ m.
Příkop <i>C</i> kolem tvrže .	1150	□	"	
Příkop <i>D</i> hradiště . .	500	□	"	1650 □ "
Tedy souhrn	3800	□	m.	

Staré cesty, jak tečkami na půdorysu naznamenáno jest, vedly s jihu, a můžeme je až podnes dobře stopovati. U *g* byla vrata, po levici příkopem, po pravici nejspíše srubem bráněná, který se výše ke skalce *h* popínal, na níž tolikéž asi srub jako bašta strměl. Odtud na východ přirozený sráz hřbetu sám brání přístup noze lidské dostatečně, ale u výběžku jeho na val mezi *c* a *c'* nalézá se zúmyslně zhotovený sráznější cíp, a tu mohl státi zase mocnější srub v podobě bašty. Od tohoto cípu vinul se val podle tvrziště na sever (k *e*), a jak dobře znamenati lze, vystupoval podél svahu půdy vždy nad hradištěm samým; ale pod ním jest tu šachtováno, a tak nelze již více uhodnouti, jakým způsobem val do cípu *e* zapadal. Z tohoto cípu vedla zase buď plaňka aneb sruby dále až k samým vratům.

Spojení tvrže s hradištěm tvořil zajisté most, a podle nejzpůsobilejšího k tomu místa lze souditi, že vybíhal z předhradí někde od *c'* severně přes příkop.

Prostor, který tvrž sama zaujímal, nebyl veliký, a musel býti dobře svlakovanou srubinou obehnan, poněvadž v kamenné pádě těžko jest základy pro dřevěnou zeď hledati.

Nález neucíněn tu posud nižádný, toliko na jižním svahu svrchu, asi hon pod hradem, nalezen byl kroužek, tuším mosazný; jest velikosti volného prstenu, šestnácti hrášky kolkolem obrouben, práce hrubé, ale na pohled dosti úhledný.

Hrádek u Libomyšle.

Půl hodiny cesty od Lochovic na sever, asi dva hony od vsi Libomyšle na východ, pod stráněmi Vyšebožskými přes potok Chumavu, vystupuje z luk vršek jako hřib samotatně ze země. Tento kopec je všecken nasypáný, a dno jeho tvoří výběžek skály břidlicové. Naskytá se otázka: byla-li to původně mohyla, na níž později tvrž postavena byla, aneb byl-li tu zúmyslně pro tvrž kopec navežen? O tom by nás jedině průkop skrze něj poučiti mohl. Nedaleko odtud na severovýchod nalézá se ostroh Housiny, který vůbec *Na zámku* slove, a který by přirozenou polohou svou bez veliké práce, až na nějaký ten příkop, za tvrž se užpůsobiti dal.

Že kopec tento, 14·6 m. vysoký a původně na úpatí přes 150 m. dlouhý a 120 m. široký, plochu 136 arů za-

brájící a 82·400 krychlových metrů země v sobě obsahující, v skutku nasypán jest, tomu svědčí ne pouze poloha jeho v rovině, ale také material a místo na *Panově* řečené, z kterého bráno bylo.

Název jeho *Hrádek* poukazuje k někdejšímu malému hradu, který na něm stával, o kterém však nijakých zpráv v ústech lidu se nezachovalo, leč že na vrchole toho kopce někdy kaplička stávala. Tomu nasvědčují podnes kamenné pozůstatky (na půdorysu u *x*), avšak i to musí již dávno býti, anof pamětníkův jí není.

Při pohledu na toto tvrziště vidíme ihned úplnou podobnost mezi ním a tvrzištěm na Ostrém a jiným u Neumětel: tvrziště okrouhlé, neveliké, příkopem a valem obehnané. Na tom přestává se, neboť předhradí tu není. Tvrziště nenalezá se na samém prostředku kopce, nýbrž posunuté jest na severovýchod.

Val, příkop někdy s tvrzištěm úplně obhánějící, je nyní na západní straně cele provalen, a příkop jest tu všecek zasypán; ostatně jest val zachovalý, až na obořeny na severovýchodní straně. Ze všeho valu je dobře viděti, jak podle potřeby zakládán byl, neboť tam, kde vrch nejtažnějším jest (na jihovýchodní straně), je val mocnější, vyšší i v příkopě hlubší než na ostatních stranách, kde sráznější svah kopce sám o sobě k tvrdosti jeho přispíval. Tím naskytují se také různéjší od sebe rozměry jeho:

S úpatí <i>a</i> nahoru na val stoupá	12 m.	vysoko v délce	42 m.
" <i>b</i> " " "	12 m.	" "	26 m.
" <i>c</i> " val probořen	"	" "	40 m.
" <i>d</i> " na val stoupá	13 m.	" "	20 m.

Se hřbetu valu je příkop nad *a* 25 m. široký, a v tom místě dno jeho leží 3·3 m. pod hřbetem valu, a 5·9 m. pod půdou tvrziště. Nad *b* obnáší šířka příkopu 12·5 m., a mohl tam něco mělčejší býti. Z toho ze všeho dá se souditi, že val ve výši 13 m. nad úpatím kopce obháněl s příkopem 3—4 metry hlubokým tvrž, která z něho do výše 4·6—5·6 metrů vystupovala.

Plocha tvrziště, mající něco přes 32 m. délky a 22 m. šíře, obnášela asi 550 □ m.

Více nezbyvá nám nic k podotknutí, než že stopy staré cesty na západní a jižní straně se nalezejí, a z nejpříležitějšího té cesty vinutí souditi se dá, že tudy vedouc někde s valu šikmo mostem do tvrže vpadala.

Nález neucíněn tu posud nižádný, než přes Litavu na vrchu Hřebínku nalezen železný hrot okřídlený, tvaru nejstaršího.

Poznámka redaktorova. Veliká ohrada na Plešivci i okrouhlé tvrziště na Ostrém byly již popsány a vyobrazeny v Pam. VII. 427—434; p. Bř. Jelínek změřil nyní oboje opevnění s velikou zevrubností, ze kteréžto příčiny nový výsledek jeho pilné práce nachází zasloužené místo v Památkách.

V Libomyšli byla v 15. století rytířská tvrž, o kteréž možno se dočísti také ve Slovníku Ortha a Sládka; není pochyby, že stála na tvrzišti zde popsaném na kopečku, kdež dle Sommera (Ber. 303) později stávala dřevěná kaple sv. Osvalda. Tvrziště Libomyšlské sloužilo za ukázkou, jakého rozměru a způsobu byly mnohé zemanské tvrže v pozdním středověku, byť nestály vždy na nasypáném kopečku, tak jako tato i jako tvržka u Drahlína (Pam. VII. 434). Nejlepší také tvrž na Ostrém vystavěna byla teprv pozdě v době křesťanské, ač dosud nevíme o ní nic historického.